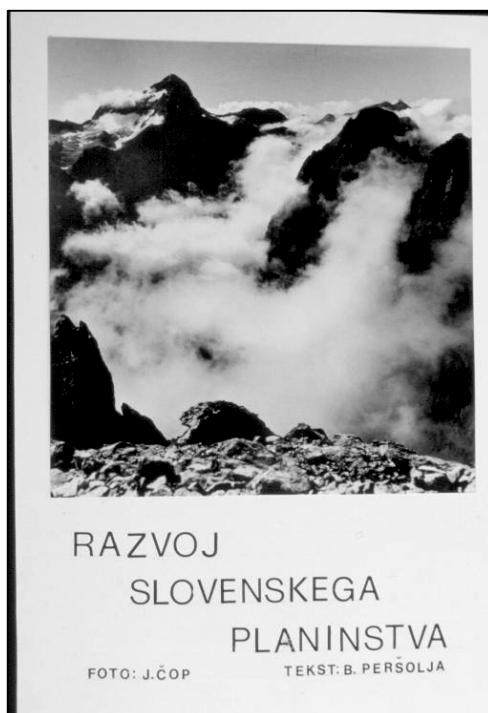

RAZVOJ SLOVENSKEGA PLANINSTVA

zbirka črnobelih diapozitivov

*V spomin Jaku Čopu,
planinskemu zanesenjaku in spoštovalcu narave.*

Fotografija: **Jaka Čop**
Besedilo: **Borut Peršolja**

Domžale, julij 2002

Jaka Čop

Rojen 26. oktobra 1911 na Jesenicah, kjer je 5. januarja 2002 tudi umrl. Z natakarskim poklicem se je zaposlil v železarni, kjer je ostal do upokojitve. Tako mu je ostalo več časa za hojo po njemu tako ljubih gorah, ki jih ni obiskoval tako kot njegov stric Joža, znameniti alpinist, preko prepadnih sten, ampak zvečine po planinskih poteh in pastirskih stezicah ter vedno s fotografskim aparatom okoli vratu. Bil je član Skalašev, so na vrhunsko raven dvignili ne le slovenski alpinizem, ampak tudi umetniško fotografijo, gorniško literaturo in film. Zaslužno je postal starosta slovenskih planinskih fotografov. Matjaž Kmecl ga je označil za nenavadnega, zaljubljenega umetnika, ki so mu bile gore svete in jim je služil na pobožen način. Njegove fotografije so zbrane v knjigah: leta 1962 je izšel Svet pod vrhovi, leta 1969 Raj pod Triglavom, leto dni pozneje Viharniki, leta 1989 Kraljestvo Zlatoroga – Julijske Alpe, leta 1993 Slovenski kozolec in naposled leta 1996 njegovo življenjsko delo Trenta in Soča. Ves čas delovanja pa je potoval po slovenskih šolah in čarobno Zlatorogovo kraljestvo prikazoval na nešteto predavanjih z diapozitivi.

(vir: <http://www.gore-ljudje.net>)

Borut Peršolja

Rodil se je 5. februarja 1972 v Ljubljani. Živi v Domžalah, po poklicu geograf, zaposlen kot raziskovalec na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU. Ukvarja se z regionalno geografijo, preučevanjem Triglavskega ledenika in Ledenika pod Skuto ter z zemljepisnimi imeni. Je član Planinskega društva Domžale, vodnik Planinske zveze Slovenije in inštruktor planinske vzgoje. Leta 1989 je pripravil prvo državno tekmovanje Mladina in gore, od leta 1991 do 1994 je bil predsednik Mladinske komisije Planinske zveze Slovenije, od leta 1998 do leta 2001 pa podpredsednik Planinske zveze Slovenije. Avtorsko in uredniško je sodeloval pri izdaji zbornikov vodnikov Planinske zveze Slovenije s Kofc (1992) in Male planine (1994), pri Gorniški pesmarici (1995, 1997), pri knjigi Mladi v gorništvu in gorniški organizaciji (1995) ter učbeniku Mentor planinske skupine (2001).

Borut Peršolja

Čopozitivi

Jaka Čopa sem osebno spoznal aprila leta 1982, ko je na povabilo domačega (domžalskega) mladinskega odseka prišel na šolo in nam s pravljico o Zlatorogu ukradel eno uro telovadbe. Vedeti je treba, da je telovadba v četrtem razredu zakon, in zgodba je morala biti res nekaj posebnega, da smo kljub vnaprejšnji antipropagandi zdržali v temi šolske projekcijske dvorane. Rezultat je bil očiten: vsi sošolci in sošolke so se hoteli vpisati v planinski krožek in naslednji izlet na Pastirce pod Kamniškim sedlom (ki ga danes izpodriva starejše zemljepisno ime Na stanu) je izgledal kot jara kača z nahrbtniškimi bradavicami.

Ko sem prevzel vajeti mladinskega odseka v svoje roke, sva z Jakom navezala stalne stike. Nepozaben je bil njegov obisk desetdnevnega tabora v Završnici leta 1990, kjer je Zlatoroga oživel kar na prostem, s kuliso tabornega ognja v ozadju (kdor ga je poznal bo vedel, zakaj je ob tem nujno treba dodati – z elektriko na račun krajevne skupnosti). Na video kaseti s tabora ima Jaka osrednje mesto, saj je govoril vsaj tako rad kot fotografiral. In kasneje se je iskrivih besednih popoldnevov, ob prijazni postrežbi in zgovornih pogledih sestre Pike na Rodinah, nabralo kar nekaj. Med otroci se je počutil domače, podobno kot v gorah, zato je bil častni gost prvega Državnega tekmovanja Mladina in gore v Domžalah leta 1989 in prvi prejemnik istoimenskega priznanja, ki ga Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije od takrat podeljuje izjemnim posameznikom za življenjsko delo na področju gorništv mladih. Priznanje je prejel ob otvoritvi nove Erjavčeve koč na Vršiču leta 1993.

Naključno rojstvo zgodovine

Ob zadnjem daljšem gostovanju v Domžalah, ki je obsegalo predavanja, razstavo fotografij in razgibani pogovor, je prenočil pri meni doma. Po večurnem večernem in nočnem seciranju mojih diasov (v zadovoljstvo prijateljske družine, ki je to opazovala z nemalo privoščljivosti), sva se spravila spat. Spala sva v zakonski postelji, ki je bila v podnajemniškem stanovanju edino (spodobno?) ležišče. Iz vljudnosti in strahospoštovanja, da ne bom omagal prej kot že krepko čez osemdeset let stari soposteljnik, sem vlekel besede iz zasanjane pajčevine, dokler nisem bil v hipu buden. Jaka je namreč omenil, da je na Jesenicah včasih otrokom pravil zgodbe, ki so sestavljale nekakšno zgodovino slovenskega planinstva in ob tem kazal stare fotografije planinsko pomembnih mož, žena in dogodkov.

Glede na opisane okoliščine zato ne vem natančno, ali se je ideja o zbirki stotih črnobelih diapozitivov o razvoju slovenskega planinstva rodila v mižulah ali v Domžalah. Bistveno je, da takšno zbirko imamo, zanjo pa ve le malokdo. Da ne bo pomote ali kakšnih zbirateljskih teženj, naj kar takoj povem: v zbirki so predvsem reprodukcije fotografij različnih avtorjev, ki so bile objavljene v gorniški literaturi (od portretov Jakoba Aljaža, Juliusa Kugyja, Jožeta Abrama do ilustracij Vlasta Kopača), seveda pa je tudi nekaj njegovih avtorskih diapozitivov (med njimi tudi Trenta, ki jo je ganjen obiskal takoj po drugi vojni). V tehničnem smislu zbirka ni profesionalno dovršen izdelek, česar smo bili pri Jaku sicer vajeni, saj sva skromnim predavateljem in poslušalcem želela predvsem ponuditi hitro pomoč pri izbiri učnega pripomočka in kar se da slikovito potešiti željo po védenju in zavedanju dejanj predhodnikov. Od tod tudi črnobelost – ta že sama po sebi daje pridih preteklosti, odmaknjenosti in starožitnosti.

Posnemanje ni prepovedano

Izbor fotografij je v celoti opravil Jaka. Sledil je intuiciji, ki strokovno neoporečnemu zgodovinarju ne bo povsem povšeči. Zbirka je zato tudi svojevrstni razgaljeni prerež Čopove svetovne nazorske in gorniške intimnosti. K zbirki naj bi sodilo tudi spremno besedilo, ki naj bi ga napisal jaz. Vendar dlje od seznama fotografij nisem prišel. Predvsem zato, ker sem ob pripravi besedila zabredel v popoldansko narasel ledeniški potok, ki ga še najbolje pozna Bine Mlač. Dolg, ki še čaka, celo celo planinsko organizacijo, in ne samo mene (hvala bogu!). Zbirka kljub tem pomanjkljivostim obstaja in kliče k uporabi v dveh izvodih – en izvod je v zahvalo za delo z mladimi dobilo Planinsko društvo Domžale, enega pa sva ob sofinanciranju škatle z dvema vodiloma pripravila tudi za Planinsko zvezo Slovenije.

Ob povedanem pa velja mimogrede omeniti še naslednje: ob pokrajinskih spomenikih Svet med vrhovi (1962), Raj pod Triglavom (1969), Viharniki (1970), Kraljestvo Zlatoroga (1989), Slovenski kozolec (1993), Trenta in Soča (1996) je Jaka Čop z vedno aktualno zgodbo o sonaravnosti in o sobivanju v gorah, ki jo je po lastnem pripovedovanju pokazal tisočim otrokom številnih generacij, morda odločilno prispeval k razširjenosti in uporabnosti diapozitivov in k razcvetu razmeroma dolgega obdobja njihove vladavine. Številna gorniška, alpinistična in potopisna predavanja so bila tista virtualna resničnost (vse do Humarjevega spletnega Daulagirija), ki je gore in gorniška dejanja po obdobju knjige (gorniški filmi in radijske oddaje so bili in so še vedno redkost) ponovno pripeljala (tako rekoč) domov med ljudi. Vse skupaj je bil odlični humus za nekaj, čemur rečemo gorniško usposabljanje ali vabilo v gore. Če v Slovarju slovenskega knjižnega jezika še ne bi imeli besede diapozitiv, bi lahko brez zadrege namesto nje napisali čopozitiv: Jaku Čopu v zahvalo in spomin.

(objavljeno v Planinskem vestniku, september 2002)

"Same hribe slika! Potem kaže ljudem tiste svoje diapozitive, pa ga imajo kmalu dosti, ker je to tako, kakor če ima kmet čredo ovac. On pozna vsako posebej, tebi so pa vse enake. Ljudem, ki ne poznajo gora, se zdijo samo prve tri slike vrhov zanimive. Življenje in njegovo pestrost moraš fotografirati; kakšen cvet pa lišaj na macesnovi veji, žival, ki se je prikazala, delo na planini, oblake. Brez oblakov ni nič. Zaradi njih je pogled z istega mesta vedno drugačen."

(Mihelič, J. 2001: Jaka Čop. Planinski vestnik 12, stran 550.)

SEZNAM IN GESLOVNIK DIAPOZITIVOV

1.	Naslovnica zbirke diapozitivov
2.	Triglav (Friderik Baraga, 1776, naslovnica Hacquetove Orictopographiae Carniolicae)
3.	Kip Kralja Matjaža na Peci (odprtje 1962, kipar Marjan Keršič Belač)
4.	Ajdovska deklica v Prisanku
5.	Trentarski divji lovec (pravljica o Zlatorogu)
6.	Pastir in lovec
7.	Rudar
8.	Zeliščar
9.	Ranocelnik
10.	Prelaz Ljubelj (objavljeno v knjigi Slava vojvodine Kranjske, 1689)
11.	Tovorniki
12.	Prvi zemljevidi slovenskega ozemlja
13.	Smučarji na Blokah (17. stoletje)
14.	Štirje srčni možje – prvi dokumentirani vzpon na Triglav, 1778: Luka Korošec (1747–1827), rudar, Matevž Kos (1744–1798), rudar, Štefan Rožič (1739–1802), lovec, Lovrenc Willomitzer (1747–1801), ranocelnik, (spomenik v Ribčevem Lazu, odprtje ob 200-letnici vzpona, 1978, kipar Stojan Batič)
15.	Vzpon stotnika Bosija na Triglav (1822), zaradi geodetske izmere
16.	Baltazar Hacquet (1739(40)–1815), naravoslovec – botanik in mineralog
17.	Žiga Zois (1747–1819), podjetnik, mecen in naravoslovec
18.	Valentin Vodnik (1758–1819), pesnik
19.	Pesem Vršac (Valentin Vodnik: Pesmi za pokušino, 1806)
20.	Valentin Stanič (1774–1847), duhovnik in alpinist (leta 1800 prvopristopnik na Veliki Klek)
21.	Marko Pernhart (1824–1871), slikar
22.	Pernhartov Triglav
23.	Fran Kadilnik (1825–1908), trgovec in nestor slovenskega planinstva
24.	Dr. Johannes Frischauf (1837–1924), raziskovalec in odličen sodelavec Savinjske podružnice SPD
25.	Anton Tožbar – Špik (1835–1891), gorski vodnik
26.	Trentarji – Jože Komac – Pavr (1862–1939), Ivan Berginc (1867–1926), Anton Tožbar Špik ml. (1874–1952), Andrej Komac (1853–1908)
27.	Triglavski tempelj (1871)
28.	Ivan Žan (1828–1920), duhovnik in ustanovitelj gorskega društva Triglavski prijatelji
29.	Gorsko društvo Triglavski prijatelji – naslovnica društvenih pravil (1872)
30.	Nemško avstrijsko planinsko društvo – sekcija Kranj (1874), načelnik Karl Dežman
31.	Koča na Utah v Dolini sedmerih jezer (1880)
32.	Piparji
33.	Znak Slovenskega planinskega društva
34.	Fran Orožen (1853–1912), profesor in prvi načelnik Slovenskega planinskega društva
35.	Odbor Slovenskega planinskega društva

36.	Orožnova koča na planini Za Liscem pod Črno prstjo (1894)
37.	Zlata doba označevanja poti: Anton Tožbar – Kopiščar, gorski vodnik, med nadelavo poti na Prisank
38.	Zelo zahtevna pot skozi Turski žleb v Kamniško-Savinjskih Alpah (nadelana med letoma 1894–1900)
39.	Planinski vestnik (1895), najstarejša revija na slovenskem
40.	Jakob Aljaž (1845–1927), duhovnik, organizator in vzpodbujevalec planinstva
41.	Aljažev stolp na Triglavu (1895)
42.	Fran Kocbek (1863–1930), učitelj, načelnik Savinjske podružnice SPD, pisec
43.	Kocbekova koča na Molički planini (1894)
44.	Češka koča na Spodnjih Ravneh (1900)
45.	Josip Lavtižar (1851–1943), duhovnik in organizator planinstva v Zgornji Savski dolini
46.	Dr. Henrik Tuma (1858–1935), odvetnik, raziskovalec in pisec (Imenoslovje Julijskih Alp, 1928, Pomen in razvoj alpinizma, 1930)
47.	Dr. Julius Kugy (1858–1944), pravnik, raziskovalec in pisec
48.	Josip Tominšek (1872–1954), gimnazijski profesor in urednik Planinskega vestnika od 1908 do 1941
49.	Janko Mlakar (1874–1953), duhovnik in pisatelj
50.	Jože Abram (1875–1938), duhovnik in organizator planinstva v Trenti
51.	Fran Tominšek (1868–1943), odvetnik in načelnik SPD od 1908 do 1931
52.	Vodniški tečaj SPD (1906)
53.	Friscaufov dom na Okrešlju (1908)
54.	Zaradi snežnega plazu podrta Aljaževa koča v Vratih (1909)
55.	Zemljevid Julijskih Alp (Alojzij Knafelc, 1910)
56.	Spominsko znamenje iz Trente
57.	Josip Tičar in Jernej Demšar, ustanovitelja gorske reševalne službe
58.	Rudolf Badjura (1881–1963), geograf, član Drenovcev, pisec vodnikov
59.	Pavel Kunaver (1889–1988), začetnik taborništva, član Drenovcev, pisec učbenika Na planine (1921)
60.	Vojaško taborišče v vasi Soča med 1. svetovno vojno
61.	Pod Višem
62.	Pri Ruski kapelici
63.	Spomenik v Logu pod Mangrtom
64.	Turistovski klub Skala 1919 (1921)
65.	Dr. Klement Jug (1898–1924), filozof in alpinist
66.	Stanko Tominšek (1895–1961), odvetnik in alpinist
67.	Janko Ravnik (1891–1982), fotograf, predsednik Turistovskega kluba Skala, režiser filma V kraljestvu Zlatoroga (1931)
68.	Člani fotografskega odseka Turistovskega kluba Skala
69.	Skalaški izlet
70.	Skalaški dom na Voglu (1933)
71.	Bivak I. v Veliki Dnini (1935)
72.	Sankači
73.	Planinski klub Krpelj (1924)
74.	Pavla Jesih (1901–1976), alpinistka

75.	Mira Marko Debelak-Deržaj (1904–1948), alpinistka
76.	Triglavski narodni park (1908, 1924, 1961, 1981)
77.	Savinjski narodni park (1932)
78.	Pot skozi Pokljuško sotesko – galerije kralja Aleksandra (1930)
79.	Okupacijska znamka (1941)
80.	Na Triglavu med 2. svetovno vojno
81.	Požgana koč na Stolu (1942)
82.	Bolnica Franja (1943–1945)
83.	Svobodni Triglav
84.	Po vojni prvič v Trenti
85.	Klin v Vratih (spomenik padlim partizanom – gornikom ob 60. letnici slovenskega planinstva, 1953, po idejnem načrtu Franca Hrastarja so ga odlili v Železarni Jesenice)
86.	Jalovec – gora v znaku PZS (slikar V. Hodnik)
87.	Mladinski tabor
88.	Zlata naveza (Stanko Tominšek, Joža Čop (1893–1975) in Miha Potočnik (1907–1995))
89.	Otvoritev planinske koč
90.	Gradnja Pogačnikovega doma na Kriških podih (1951)
91.	Slovenska planinska pot (1953)
92.	Delo z mladimi – Mladinska komisija Planinske zveze Slovenije (1956)
93.	Kugyjev spomenik v Trenti (1953, Savinšek, Kobe)
94.	Otvoritev plošče v spomin Luke Korošca na Koprivniku (1957)
95.	Reševanje
96.	Gorski reševalec z radijsko postajo (konec 50-tih let)
97.	Helikopter pomaga pri reševanju v gorah (1966)

"Vedno sem imel in še vedno imam najraje črno-belo fotografijo, s katero sem, se mi zdi, najbolj v popolnosti lahko lovil enkratne, neponovljive prizore igre vetra z oblaki in meglami na ožarjenih ali pa temno grozečih obrazih gorskih vrhov. S črno-belo fotografijo lahko človeku, ki jo gleda, prepustim vso njegovo fantazijo. Sam mora dognati kakšna je gora ali kakšna druga krajina v resnici, kakšno je njeno resnično lice. Tega z barvno fotografijo ne morem več storiti. Barvna fotografija sama pove vse. Ob njej človek lahko le uživa, ne more pa fantazirati, razen če mu gre to tako ali tako od rok oziroma glave."

(Košir, M. 2001: Kjer je zemlja zakipela, ker v nebo je hotela ... Nedeljski dnevnik, 25.11.2001, *Povabljeni ste na kavo*, stran 5)

Informacije:

**Planinska zveza Slovenije, Mladinska komisija,
Dvoržakova ulica 9, SI – 1000 Ljubljana
Telefon: 01 434 30 22, 01 434 30 23
Faks: 01 432 21 40
E-pošta: info@pzs.si
Spletna stran: <http://www.pzs.si>**

**Borut Peršolja
Ulica Simona Jenka 13 a
SI – 1230 Domžale
Telefon: 01 721 57 14
E-pošta: [Borut.Persolja@guest.arnes.si](mailto:borut.persolja@guest.arnes.si)
Spletna stran: http://www.pdd.si/borut_persolja**

© Brez pisnega dovoljenja je prepovedano reproduciranje in predelava tega dela – zbirke diapozitivov v kakršnem koli obsegu ali postopku, tudi tiskanje ali shranitev v elektronski obliki. Tako ravnanje pomeni, razen v primerih od 46. do 57. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.